

ליקוטי מוהר"ן בפרשה

פרשת חיי שרה ה'תשפ"ב / הרה"ג אליהו עטיה שליט"א

לקבלת השיעור במייל:
6537488@gmail.com

מבוסס על ליקוטי מוהר"ן תורה ו"ז (ח"א)

יפה שיחת עבדי אבות מתורת בנים, למה? ולקב"ה? - כ' קטנה, למה?/האם טוב לצוות שלא יספידו אותו או לא טוב/אברהם הספיד ואח"כ בכה היפך הסדר/ביאור השאלה מדוע נסמכה פרשת מיתת שרה לעקידה/השטן ניסה למנוע את העקידה, והנקמה שלו/ביצד הגירסא ברש"י 'כמעט שלא נשחט', או 'כמעט שנשחט'/'ג' מקומות שאין אומות העולם יכולים להונות אותנו/הראש של עשו קבור במערת המכפלה/עשו רצה להיקבר ליד לאה/מערת המכפלה שער הגן עדן/כשנשחט אצל אדם אור הצדיק גם היראה ואהבת ה' נחשכים אצלו/פגם תאות אכילה/ השולחן דומה למזבח כי מכפר כמזבח/כשהב"ח נפטר הוא ניקה את הגיהנם/ הסיפור בדיבור שבזמן הגר"א להתחזק מאוד בכוונת הברכות/לברך על כל מאכל את ברכתו המדוייקת

יפה שיחתו של עבדי אבות יותר מתורתו של בנים

א. פרשת חיי שרה עוסקת בשידוך הראשון הנזכר בתורה – של יצחק ורבקה, התורה מאריכה מאוד בסיפור עם אליעזר, והסיפור של השידוך נכפל פעמיים (בסיפור עצמו ובדברי אליעזר, שכן יכלה התורה לכתוב: ויספר העבד את כל אשר קרה וכו', ולא לחזור שוב על הסיפור). ולכן דורש המדרש: (בראשית רבה ס, ה, כמובא ברש"י כד, מב) "אמר רב אחא: יפה שיחתו של עבדי אבות לפני המקום, מתורתו של בנים, ושרץ מגופי תורה ואין דמו מטמא כבשרו אלא מריבוי המקרא' ע"כ. הרי לנו שהפרשה של אליעזר כפולה בתורה, ואילו הרבה גופי תורה לא ניתנו אלא ברמיזה.

והביאור בזה, כי באמת בשיחה של עבדי אבות (וככלל בכל סיפורי התורה, ובפרט בספר בראשית), שם מלובשת תורת הנסתר, כלומר שכל הסיפורים של ספר בראשית מרמזים על סודות התורה המלובשים באלו הפסוקים, ולכן דרשו: יפה 'תורה של עתיקא סתימאה' (סודות התורה, ע' זוהר בהעלותך דף קנב). יותר מהתורת הנגלה והפשט. כמו להגיד אם השרץ טמא או טהור, או אסור ומותר, או חייב ופטור, מכיון שזה שייך לעולם הזה, שיש טומאה וטהרה, אבל לעולם הבא ששם הכל טוב לא יהיה כבר טומאה, כי הקב"ה יבער את הרע מן העולם, לכן ודאי שיפה שיחתם של עבדי אבות (שרומות תורת הנסתר והיא גם לעתיד לבוא), יותר מתורתו של בנים.

מדוע תיבת "ולקב"ה" נכתבה בכ' קטנה

ב. כתוב (בראשית כג, א-ב): 'וַיְהִי חַיֵּי שָׂרָה ... וַתָּמָת שָׂרָה בְּקָרְיַת אֲרָבַע הוּא חֶבְרוֹן בְּאֶרֶץ כְּנָעַן וַיָּבֵא אַבְרָהָם לְסַפֵּד לְשָׂרָה וְלִקְבָּתָהּ'. המילה 'וְלִקְבָּתָהּ' בכף קטנה. (כל אותיות האלף בית מופיעות בתנ"ך בשלוש צורות: אות רגילה, אות קטנה, ואות גדולה). כל פעם שיש בפסוק אות קטנה או גדולה, זה בא לשם איזו דרשה. מה לומדים מהכ' הקטנה של 'וְלִקְבָּתָהּ'? מפרש 'בעל הטורים' שזה בא לרמז שאברהם בכה רק מעט, לפי שהייתה זקנה. כי זהו דרך העולם שאדם אחרי שמגיע לזקנה טובה נפטר, ולכן הוא בכה עליה רק מעט ולא הרבה.

אבל הפירוש הזה לכאורה לא מובן, הרי בכל אופן מדובר בשרה הצדקת הגדולה, ובדאי צריך לבכות עליה הרבה? (כמובא בגמ' שבת ודף קה: "כל הבוכה ומתאבל על אדם כשר מוחלין לו על כל עונותיו"). בספר 'מעבר יבוק' מבאר מה הענין של ההספד על הנפטר, ואומר: כיון שע"י ההספד אנשים בוכים, וכתוב בגמרא (ברכות לב:): 'שערי דמעה לא ננעלו', ואזי ע"י הבכייה על הנפטר, נפתחים שערי הדמעות בשביל הנפטר, וכך מרחמים עליו.

האם טוב לצוות שלא יספידו אותו או לא טוב

ג. יש שני סוגי אנשים, יש אנשים שהם לא מצווים שלא יספידו אותם, אבל יש אנשים שלא מסכימים שיספידו אותם. למשל הסבא רבא שלי הרב מרדכי עטייה ציוה כמה פעמים שלא להספיד אותו. אבל כשהגיע מרן הראשון לציון הרב עובדיה יוסף ללוויה, הוא אמר שהיות שההספד זה לתועלת החיים – כדי לחזק את האנשים ביראת שמים, אז אי אפשר לשמוע לנפטר בדבר הזה, (ע' סנהדרין מו: 'היספדא יקרא דחיי') ובאמת מרן הוא היחידי שהספיד אותו.

אך יש הרבה שמפחדים שיספידו אותם, מובא בגמרא (ברכות דף סב.) תניא: כשם שנפרעין מן המתים – כך נפרעין מן הספדנין ומן העונין אחריהן אמן. ופ"י, כשם שנפרעים מהמתים על מה שלא קיימו, ומהעבירות שלהם, כך נפרעים מהספדנים שמשבחים אותם על דברים שלא קיימו, וכן מהציבור שעונים אחרי הספדנים אמן. והרי שזה לא טוב לנפטר שמשבחים אותו בדברים לא-נכונים, ולכן מצד אחד אולי יותר טוב שלא יספידו אותו, כי דרך הספדנים להגזים, ולפעמים להגזים מאוד. אבל מצד שני ההספד זה זמן של התעוררות גדולה, ואפשר בהספד להצליח לפעול על האנשים, כי זו שעה של ראות שמים, והדברים מתקבלים.

מובא בגמ' (שבת קנג.) שרב אמר לרב שמואל בר שילת: "אחים בהספידא פירש"י: "בשעת מיתתי התאמץ בהספד שלי שיתחממו ויכמרו רחמי העומדים ויבכו" דהתם קאימנא" – אעמוד שם ואשמע את ההספד. ויש להוסיף בכוונת רב שע"י שתעורר את הציבור ויורידו הרבה דמעות, ע"י זה יפתחו שערי דמעה בשביל הנפטר כמבואר בשער יבק הנ"ל. ואם כן למה אברהם בוכה מעט?

עיקר הבכייה על הנפטר היא על הקדושה ושנשארו יתומים

ד. מבאר הזרע שמשון שיש שני סוגים של בכייה, יש בכיה שבוכים על הגוף של הנפטר, ועל זה באמת – לא ראוי לבכות, ובפרט אם הנפטר צדיק, בודאי שטוב לו הרבה יותר בעולם הבא מאשר כאן. והבכיה השניה שזה עיקר הענין של בכיה, (וכמו שאמר רבינו ליקו"מ תורה ס"ו ח"ב), היא עלינו – שאנחנו הפסדנו את הקדושה של הצדיק שהיתה כאן בעולם. וז"ל רבינו: לְהַצְדִּיק שְׁנִסְתַּלַּק, אֵין לוֹ הַפְסָד פֶּלַל בְּמָה שְׁנִעְלַם וְנִסְתַּלַּק, כִּי אִם נִתְעַלַם וְנִסְתַּלַּק מִכָּאן, הוּא גָדוֹל וּמְפָאָר שֶׁם בְּעוֹלָם הַבָּא, בְּחִינַת (בראשית ו, ט) "אֵת הָאֱלֹקִים הִתְהַלַּךְ נֹחַ". אָבֵל עַל הַדֹּר יִתּוֹם שְׁנִשְׁאָרוֹ וְעַל הַתּוֹלְדוֹת, דְּהֵינּוּ הַבְּנִים שְׁנִשְׁאָרוֹ, הוּא רַחֲמֵנוּת גָּדוֹל מְאֹד, ע"כ"ל.

רבינו אומר בשיחות הר"ן (סי' קל"ב), שכשצדיק נפטר קשה לצדיקים שנשארו בעולם לומר תורה, כי כל צדיק שנסתלק, מסתלק עם כל חלקו בתורה. כלומר שיש כזה התמעטות בקדושה חס ושלוש בעת סילוק הצדיקים, עד שאי אפשר אפילו לומר תורה כראוי. כי פטירת הצדיק ממעטת את הקדושה שנמצאת בעולם, למדנו בדף היומי (ראש השנה יח:): 'שקולה מיתתו של צדיקים כשריפת בית אלהינו'.

וזה הרמז ב"לבכותה" כ' קטנה – לומר לך שאברהם אבינו בכה רק על הענין הרוחני והקדושה של שרה שהיתה בעולם ואיננה, אבל לא על הגוף שלה, כמו שאמר בעל הטורים שהיא נפטרה זקנה והלכה בדרך כל הארץ, ולכן כל הבכי של אברהם היה מעט, והכוונה מעט – למעט את הבכייה על הגוף – וזהו 'לבכותה' זה בכ' קטנה. אבל על הקדושה של שרה שנתמעטה, ודאי בכה אברהם הרבה מאוד.

מדוע כתוב הספד ואח"כ בכיה היפך דרך העולם

ה. לפי זה מיישב הזרע שמשון' עוד שאלה, כתוב: "וַיָּבֵא אֲבָרְהָם לְסֹפֵד לְשָׂרָה וְלִבְכָתָהּ". הרי הדרך של העולם שקודם בוכים על הנפטר, ואחר כך מספידים אותו, ואילו פה אברהם אבינו קודם הספיד את שרה, ורק אחר כך בכה, ולמה? אבל לפי מה שאמרנו מבואר היטב, כי הבכי של אברהם לא היה כמו שבוכים מתוך צער על הגוף החומרי, אלא שמתוך ההספד שהספיד אברהם את שרה, ודיבר על מעשיה הטובים, וכמה אור של קדושה היה בעולם, ועכשיו נחשך בפטירתה, זה מה שגרם לאברהם לבכות. ולכן כתוב שהוא ספד לשרה, ומתוך ההספד שלה הוא בא לידי בכי על הרוחניות והקדושה שלה שנחסרה בעולם.

ביאור השאלה מדוע נסמכה פרשת מיתת שרה לעקידה

ו. רש"י אומר על המילים "לְסֹפֵד לְשָׂרָה וְלִבְכָתָהּ": "נסמכה מיתת שרה לעקידת יצחק, לפי שעל ידי בשורת העקידה, שנזדמן בנה לשחיטה וכמעט שלא נשחט, פרחו נשמתה ממנה ומתה". (והוא על פי המדרש בראשית רבה נח, ה). ויש כאן שאלה פשוטה, הרי פירוש זה לכאורה לא בדיבור המתחיל הנכון, ורש"י היה צריך לכתוב את דבריו על התיבות "וַתָּמָת שָׂרָה בְּקִרְיַת אֲרָבַע", ולפרש: למה נסמכה מיתת שרה לעקדת יצחק וכו'? (ואני מכה על חטא קראתי את הרש"י הזה המון פעמים ואף פעם לא שמתי לב לדבר הזה, רק היום בסיעתא דשמיא שמקבלים כשמכניס את השיעור).

עוד שאלה, למה קשה לחז"ל למה נסמכה מיתת שרה לעקדת יצחק הרי זהו הסדר הכרונולוגי של הדברים? הרי שרה חיה עם בנה יצחק 37 שנה. ויש לזה רמז יפה, המילה זיהיו' בגימטריה = 37, וזהו: "זיהיו חיי שרה", שב-37 שנים האלו היא הרגישה חיות ושמחה עם בנה יצחק. (כי שרה הייתה בת 90 כשילדה את יצחק, ובגיל 127 נפטרה, שזה בדיוק הזמן של העקידה, ויצחק היה בעקידה בגיל 37). ואם כן, זו הסיבה שמיתת שרה נסמכה לעקידה. ולמה רש"י הוצרך להביא לנו מדרש, כדי לתת תשובה מדוע נסמכה, הסמיכות פשוטה כיון ששני הדברים קראו באותו זמן.

השטן ניסה למנוע את העקידה, והנקמה שלו

ז. אכן הביאור בזה, כתוב שהשטן מאוד התקנא על זה שאברהם קיים את כל מצות העקידה כמו שצריך, ועוד שגם בסוף יצחק לא נשחט. כי בתחילה הוא רצה למנוע את אברהם שלא ילך ונדמה לו כנהר, ואברהם ויצחק נכנסו במים על צוואריהם, ושוב ניסה לפתות את אברהם שלא יסכים לשחוט את בנו שניתן לו לעת זקנותו, ואחר כך את יצחק וגם לא שמע לו, ולבסוף רצה שלפחות יצחק כן ישחט וגם זה לא נעשה, ואחר כך ניסה לסבך את האיל שלפחות שהאיל לא ישחט, וגם בזה לא הלך לו, ואברהם שחט את האיל במקום בנו.

ראה השטן שכלום לא הלך לו, ומאוד כעס, ומאוד רצה לצער את אברהם, בגלל שהוא ניצח אותו לגמרי. מה עשה? הלך לשרה וסיפר לה שאברהם לקחת את בנה לשחוט אותו בהר המוריה, ולבסוף הוא לא נשחט. ואיך ששרה שמעה את הבשורה הזאת, מרוב צער (שקפץ לה הלב מבשורה רעה לבשורה טובה), פרחו נשמתה (וראה עוד בפרקי דר"א פרק ל"ב). ואמרנו שרש"י מביא את המדרש הזה להסביר למה נסמכה וכו', כי שרה נפטרה בגלל מה שעשה השטן וכו'. והקשנו הרי לכאורה הטעם פשוט למה הם נסמכו, בגלל ששני הדברים קרו בדיוק באותו יום, כי באותו זמן שיצחק לא נעקד, אז בא השטן לשרה וסיפר לה וכך היא נפטרה.

ועוד שואל ה'אבני נזר' (זה כבר שאלה שלישית), הרי שרה שהיא צדקת כזו גדולה, לכאורה לא היתה צריכה כל כך להצטער, אלא אדרבה היא צריכה לשמוח בזה שיצחק הלך לעקידה ונעשה עולה תמימה (לפי מה שסיפר לה השטן), ולמה זה גרם לה צער עד שהיא נפטרה מזה? (בכל הדורות היו אמהות קדושות ששחטו את בניהם על קידוש השם, ואפילו בנים יחידים, וכמו שאמרה חנה בזמן חנוכה, לבניה שנהרגו על קידוש השם כי לא רצו לעבוד עבודה זרה: תאמרו לאברהם, אתה עקדת עקידה אחת, ואני עקדתי שבעה מזבחות). ואם כן, שרה אמנו לפי המדרגה הגדולה שלה, אדרבה היא היתה צריכה לשמוח, אם בנה נתקדש לעולה תמימה?

כיצד נרמז ברש"י מה היה ההספד של אברהם לשרה

ח. ובעת נראה איך אפשר ליישב בעז"ה את כל שלושת הקושיות ב'יחד'. (א. למה רש"י הביא את המדרש הזה בד"ה 'לספוד לשרה', ולא בד"ה 'זמת שרה'?). למה רש"י מביא מדרש למה נסמכה מיתת שרה לעקידה, יותר פשוט בפשוטו של מקרא לומר מכיון שזה היה באותו היום. ג. איך יתכן ששרה נפטרה מהצער על בנה, הרי היא צריכה לשמוח שבנה נבחר להיות קרבן עולה על המזבח?). והתירוץ: שבאמת רש"י בא לגלות לנו מה היה ההספד שהספיד אברהם את שרה. ובזה מתורצות כל הקושיות, כי לכן פירוש זה דוקא בד"ה "לספוד לשרה ולבכותה" – מה היה ההספד של אברהם? וגילה לנו אברהם את הגדולה של שרה במדרגות הנבואה, כי כולם ידעו שאברהם נביא גדול, ומגלה אברהם אני טפל לשרה בנביאות. ואומר אברהם: מה הראייה לכך? כי כשהקב"ה אמר לי להעלות את יצחק לעולה, הייתי בטוח שהכוונה כפשוטו, והלכתי לעקוד את יצחק, ועוד התווכחתי עם המלאך שלפחות אני יעשה בו מום, והמלאך אמר לי (בראשית כב, יב): "אַל תִּשְׁלַח יָדְךָ אֶל הַנֶּעֱרָר וְאֵל תַּעַשׂ לוֹ מְאוּמָה" – אפילו לא מום. אבל שרה ידעה בנבואה, שהקב"ה רק רוצה שיצחק יעלה לעולה על המזבח, אבל לא לשחוט אותו, אלא רק להעלותו על המזבח ולהוריד אותו. ולכן כשהשטן בא וסיפר לה בשקר שיצחק נשחט, היא נבהלה מאוד, כי היא ידעה בנבואה שלא זו היתה המצווה של הקב"ה לאברהם. ולכן היה לשרה צער גדול שכביכול אברהם אבינו לא עמד בניסיון ושחט את יצחק, לא כמו שהקב"ה ציווה אותו.

וזה שבא אברהם 'לספוד לשרה' ולומר: תראו כמה הייתה שרה הצדקת – גדולה בנבואה הרבה יותר ממני, עד כדי כך כששמעה מהשטן שיצחק נשחט, היא נבהלה מאוד ופרחה נשמתה. נמצא שרש"י, לא בא להסביר את הענין למה נסמכה מיתת שרה וכו', כי זה דבר פשוט, וגם לא כתב את זה במקום, אלא הוא בא ללמוד מהסמיכות הזאת את הענין הזה של ההספד של אברהם.

כיצד הגירסא ברש"י 'כמעט שלא נשחט', או 'כמעט שנשחט'

ט. ברש"י כתוב לשון קצת קשה להבנה, "שע"י בשורת עקדה שנזדמן בנה לשחיטה וכמעט שלא נשחט, פרחו נשמתה", למה כתוב 'כמעט שלא נשחט' היה צריך לכתוב 'כמעט שנשחט'?. וראיתי בספר בית נאמן של הרב מזוז [בראשית] שהוא מגיה ברש"י 'כמעט שנשחט', ומביא הרבה ראיות. וחשבתי שאפשר ליישב את הלשון של רש"י שהוא מדוקדק, על פי דברי הבעש"ט הקדוש, שמסביר שהרי שרה היא מידת הגבורה וגם יצחק הוא בגבורה, ולכן העקדה היתה ניסיון של אברהם ולא של יצחק, כי אדרבה יצחק רצה להישחט. ומצאתי רמז לזה ברש"י בפרשת הקודמת (בראשית כב, א) אמר לו יצחק (לישמעאל) באבר אחד (של המילה) אתה מיראני, אילו אמר לי הקב"ה זבח עצמך לפני לא הייתי מעכב, עכ"ל. והרי שליצחק מידת הגבורה לא היה ניסיון בעקידה, כי זה טבעו. וגם שרה

המכפלה? שכפולה בזוגות. כי שם קבורים אדם וחווה, אברהם ושרה, יצחק ורבקה ויעקב ולא. יש שמונה מקומות קבורה במערת המכפלה, ועל המקומות האחרונים זה לא היה פשוט, לאה זכתה להיקבר שם, אף בעיקרון זה המקום של עשיו, שהוא יורש את יצחק, ויעקב נתן כרי של כסף וזהב לעשיו, כמו שאמר יוסף (בראשית נ, ה): "אָבִי הַשְּׂבִיעֵנִי לֵאמֹר הֲנֵה אֲנֹכִי מֵת בְּקִבְרֵי אֲשֶׁר קָרִיתִי לִי בְּאֶרֶץ כְּנָעַן" – ופירש"י: "ומדרשו לשון כרי, שנטל יעקב כל כסף זהב שהביא מבית לבן, ועשה אותו כרי, ואמר לעשו, טול זה בשביל חלקך במערה".

הראש של עשו קבור במערת המכפלה

יב. ויש בזה הסבר עמוק. כתוב במדרש (פרקי דר' אליעזר סוף פרק ל"ט) שראשו של עשו נקבר במערת המכפלה, ז"א שיש לעשיו שייכות למערת המכפלה. (מש"א"כ לישמעאל אין שום שייכות) כי כתוב שרבקה אמרה (בראשית כז, מה): "לָמָּה אֲשַׁבֵּל גַּם שְׁנֵיכֶם יוֹם אֶחָד" פירש"י: "רוח הקדש נזרקה בה, ונתנבאה שביום אחד ימותו" (סוטה ג). ולכאורה קשה, הרי זה לא התקיים, כי הם לא נפטרו ביום אחד. כי יעקב קצת נפטר קודם (לכן?) ועונה הגמ', ששניהם נקברו באותו יום. והנבואה שלה התקיימה בקבורה של שניהם שהייתה באותו יום.

והגמ' שם בסוטה מספרת את כל הסיפור באריכות. כשבאו לקבור את יעקב, בא עשיו וערער על זה. ואמר: יש פה שני מקומות, אני יורש של יצחק, במקום של יעקב – יעקב כבר השתמש כדי לקבור את לאה, ולכן המקום השני שלי, ואני רוצה להיקבר ליד לאה.

למה עשו רצה להיקבר ליד לאה

יג. ולא סתם עשיו רצה להיקבר ליד לאה, כתוב בגמרא (ב"ב קכ"ג ע"א) שהיו אומרים שני בנים לרבקה שתי בנות ללבן, הגדולה לגדול, והקטנה לקטן. ולא היה עומדת בפרשת דרכים, והיתה שואלת מה טבעו של עשיו? אמרו לה, רשע ומלסטם את הבריות. ולא היה בוכה שם הרבה, כדי שיברכו אותה ויתפללו עליה. ואם כן לא היה בהתחלה הזיווג של עשיו, וכשיעקב קנה את הבכורה מעשיו, הוא גם כן קנה את לאה אשתו, כי לאה שייכת לבכור כמו שהיא בכורה, ונעשית זיווגו של יעקב.

ובזה יש טעם קצת למה שכתוב שלא היה שנואה חס ושלום, והסיבה לזה, בגלל שבאמת היא הייתה זיווג של עשיו, ונקראת 'דינא קשיא'. ויעקב יותר מסתדר עם רחל שהיא 'דינא רפוא'. ולכן בסוף עשיו רוצה להיקבר ליד לאה במערת המכפלה.

מיתת עשו, עיני עשו נפלו על מיטת יעקב

יד. ונחזור לדברי הגמ' שעשו מערער על המקום של הקבורה. אמרו לו השבטים: אדוני, אתה קיבלת 'כרי' של כסף וזהב, בשביל המקום במערת המכפלה. אמר להם עשיו: לכו והביאו שטר. [עשיו חשב, שהרי הם לא יוכלו להביא עכשיו את השטר, ואז הוא יקבל את החלק במערת המכפלה, כי לא יוכלו להמתין כל כך עם קבורת יעקב, ויקברו אותו במקום אחר]. מיד אמרו לנפתלי שהיה קל רגליים כמו אילות השדה, חז"ל מתארים כמה היו קלות רגליו של נפתלי, שכשהוא היה רץ על שיבולים, אז השיבולים לא היו מתכופפות. (ההסבר בזה, שהרי מי שרוכב על אפנוע מפחד שאם יהיה אבן קטנה על הכביש – האפנוע יכול לעוף באמצע נסיעה, כי ככל שיש יותר מהירות, אין לאפנוע כמעט משקל, וכן המטוס מרוב המהירות שלו, מאבד מהמשקל שלו והוא יכול להמריא, זה אחד מהחוקים באווירונאוטיקה), נפתלי היה רץ כל כך מהר ברגליים עד שאיבד מרוב המהירות את המשקל שלו, וכשהיה רץ על שיבולים

היתה ממידת הגבורה כיצחק, ולכן כששמעה שרה שבנה כמעט שלא נשחט, פרחת נשמתה, כי אדרבה, דוקא היא כן רצתה שבנה יתקדש להיות עולה על המזבח, ואיך שהיא שמעה שלא נשחט זה עצמו עשה לה את הבהלה הגדולה שבנה כביכול לא ראוי לעלות ע"ג המזבח.

וזה תירוץ בדיוק הפוך ממקודם, אבל זה גם מתרץ את כל הקושיות, שזהו השבח הגדול שהספיד אברהם את שרה, על זה שנפטרה מהבשורה שיצחק לא נשחט, שרצתה מאוד שיתקדש שיהיה עולה, ולכן רש"י כותב את זה בד"ה לספוד לשרה, כי רש"י לא בא לתרץ למה נסמכו הפרשיות, כי זה פשוט, אלא בא לגלות לנו מה היה ההספד של אברהם על שרה, ולפי התירוץ הזה ההספד היה כמה מסירות נפש היה לה בשביל לקיים את רצון ה', וכששמעה שיצחק לא נשחט, על זה נפטרה, כי הצטערה שלא נשחט לקרבן.

שלושה מקומות שאין אומות העולם יכולים להונות אותן

י. כתוב בפסוק (בראשית כג, טו): "וַיִּשְׁמַע אַבְרָהָם אֶל עֶפְרוֹן וַיִּשְׁקַל אַבְרָהָם לְעֶפְרוֹן אֶת הַכֶּסֶף אֲשֶׁר דָּבַר בְּאֶזְנֵי בְנֵי חֵת אַרְבַּע מֵאוֹת שֶׁקֶל כֶּסֶף עֹבֵר לְסֹחֵר". במדרש (ברשית רבה ע"ט, ז) מובא: אמר רב יודן בר סימון זה אחד משלושה מקומות שאין אומות העולם יכולין להונות את ישראל לומר גזולים הן בידכם, ואלו הן: מערת המכפלה, ובית המקדש, וקבורתו של יוסף, ע"כ. כי אלו שלוש מקומות שכתוב שקנו אותם ב'כסף מלא'. וכן אצל יעקב שקנה את שכם שהיא מקום קבורתו של יוסף כתוב (שם לג, יט): "וַיִּקֶן אֶת חֶלְקֵת הַשָּׂדֶה ... מִיַּד בְּנֵי חַמּוֹר אָבִי שָׂכֶם בְּמֵאָה קֶשֶׁתָּה". ואצל דוד: "וַיֵּאמֶר הַמֶּלֶךְ דָּוִד לְאַרְנָן לֵאמֹר לֹא בִי קִנְיָה אֶקְנֶה בְּכֶסֶף מְלֵא" (דה"א' א' כא, כד) – זה גורן ארוונה היבوسی בהר הבית.

וכל זה כדי שאומות העולם לא יוכלו לערער עלינו, לכן אבותינו קנו את המקומות הקדושים האלו בכסף מלא, ויש את השטר בתורה, והפלא הגדול שדוקא שלושת המקומות האלה היום הם לא בדיוק בידנו לא הר הבית ולא קבר יוסף, וגם במערת המכפלה. אבל במציאות דוקא בכל המקומות יש לנו הכי הרבה צרות עם הישמעאלים, וזה לכאורה תמוה שדוקא במקומות שיש לנו הכי הרבה חזקה שזה כתוב בתורה, אנחנו עדיין לא זוכים להחזיק בהם. וצריך לומר שהטעם שהישמעאלים נלחמים דוקא במקומות אלו, כי גם הם יודעים שמאותם מקומות נמשך הקשר שלנו לכל ארץ ישראל, ואם הם מפסידים בג' מקומות אלו הם הפסידו את ארץ ישראל כולה, ולכן הם נלחמים על מקומות אלו דוקא.

עפרון שהיה רשע רצה מאוד להתפטר ממערת המכפלה

יא. הוזהר הקדוש בפרשתנו (ח"א דף קכח, ומובא בלקוטי מוהר"ן תורה י"ז אות ב), אומר שאצל עפרון המקום של מערת המכפלה היה חושך, ולכן הוא הסכים למכור לאברהם אבינו בשמחה. הוזהר סובר שמה שכתוב בהתחלה, שעפרון אמר (בראשית כג, יא): "לֹא אֲדַנִּי שְׂמִיעֵנִי הַשָּׂדֶה נְתַתִּי לָךְ וְהַמְעָרָה אֲשֶׁר בּוֹ לָךְ נְתַתִּיהָ וְגו'", וקשה איך עפרון בא ונותן לאברהם שדה ומערה בחינם, זה לא פשוט, [אמנם סופו הוכיח על תחילתו, וקיבל 400 שקל כסף עובר לסוחר], אומר הוזהר הקדוש, שעפרון רצה להתפטר ממערת המכפלה ולא היה לו למי לתת אותה, בגלל שהמקום של מערת המכפלה היה חשוך מאוד בעיני הרשעים בני חת.

ורק כשהגיע אברהם אבינו וקנה אותה מעפרון התחיל האור של מערת המכפלה להאיר. מובא הגמ' (עירובין נג.) למה נקראת מערת

שְׁנַחֲשֵׁף אֶצְלוֹ הִירָאָה וְהָאֵהָבָה, זֶה מִחֲמַת שְׁנַחֲשֵׁף אֶצְלוֹ אוֹר הַצְּדִיק שְׁמִמְנוּ מִקְבְּלֵי יִרְאָה וְאֵהָבָה". כְּשֶׁאֲדַם חִ"ו מְרַגֵּשׁ חוֹשֶׁךְ בְּרוּחַנִיּוֹת שֶׁנִּחְשָׁךְ אֶצְלוֹ הִירָאָה וְהָאֵהָבָה שֶׁזֶה בַּחֲנִית שָׁמַיִם אִשׁ וּמִים, 'אִשׁ' – מוֹרָה עַל הִירָאָה, וּמִים זֶה מוֹרָה עַל אֵהָבָה. וּמָה הַסִּיבָה שֶׁהִירָאָה וְהָאֵהָבָה מְכֻסִּים אֶצְלוֹ, וּמְרַגֵּשׁ פָּחוֹת אֶת הִירָאָה וְהָאֵהָבָה לְהִי יֵת?

אוֹמֵר רַבִּינוּ, מִפְּנֵי שֶׁנִּחְשָׁךְ אֶצְלוֹ הָאוֹר שֶׁל הַצְּדִיק, וְזֶה גוֹרֵם לְהִסְתַּלְקוֹת הִירָאָה וְהָאֵהָבָה מֵהָאֲדָם. כְּשֶׁאֲנַחֲנוּ נוֹסְעִים אֶל הַצְּדִיק לְאוֹמֵן, תְּמִיד מְבָרְכִים אוֹתָנוּ שִׁיתְקַבְּלוּ הַתְּפִילוֹת בְּרָצוֹן, וְזוֹהֵי בְּרַכָּה יְקָרָה וְחֻשׁוּבָה, אֲבָל בְּאֲמַת הַמַּטְרָה שֶׁל הַנְּסִיעָה הַיָּא לֹא רַק הַתְּפִילוֹת, אֲלֵא עֵיקַר הַמַּטְרָה הַיָּא לְקַבֵּל מִחֲדָשׁ שׁוֹב אֶת הָאוֹר שֶׁל הַצְּדִיק, כִּי לְפַעְמִים אַחֲרֵי שְׁעוֹבֵר חוֹדֵשׁ עוֹבֵר חוֹדְשִׁים מֵהַנְּסִיעָה הַקּוֹדֶמֶת, וְזֶה שְׁעוֹבֵר עַל הָאֲדָם בְּרוּחַנִיּוֹת בְּחוֹדֵשׁ חוֹדְשִׁים... לִכֵּן הָאֲדָם מְרַגֵּשׁ שֶׁהוּא צָרִיךְ לְהִטְעִין חוֹזְרָה אֶת הַמְּצַבְרִים, וְלִכֵּן הוּא נוֹסֵעַ עוֹד פֶּעַם לְצִדִּיק. מִתִּי הָאֲדָם מְרַגֵּשׁ יִרְאָה שָׁמַיִם וּמְרַגֵּשׁ אֵהָבָה לְקַבֵּ"ה, זֶה דוֹקָא כְּשֶׁמֵּאִיר אֶצְלוֹ הָאוֹר שֶׁל הַצְּדִיק, וְלִכֵּן אִם חִ"ו נִחְשָׁךְ אֶצְלוֹ הָאֲדָם הָאוֹר שֶׁל הַצְּדִיק, מִמִּילָא נַעֲשֵׂה אֶצְלוֹ חוֹשֶׁךְ וְאִינוּ מְרַגֵּשׁ יִרְאָה שָׁמַיִם וְאֵהָבָה אֶל הַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ.

לְפַעְמִים נִחְשָׁךְ לְאֲדָם הָאוֹר שֶׁל הַצְּדִיק אֶפִּילוֹ כְּשֶׁהוּא אֶצְלוֹ הַצְּדִיק

י. רַבִּינוּ מוֹסִיף עוֹד: "כִּי לְפַעְמִים יֵשׁ שְׁנַחֲשֵׁף אֶצְלוֹ אֶחָד אוֹר הַצְּדִיק, וְאִינוּ זוֹכְרֵי לְהִבִּין וְלִרְאֹת אוֹרוֹ הַגְּדוֹל, וְאֵף שֶׁהוּא אֶצְלוֹ הַצְּדִיק אִינוּ יְכוּלִים לְטַעַם וְלְהִבִּין וְלִרְאֹת אוֹרוֹ הַגְּדוֹל שֶׁל הַצְּדִיק שֶׁעַל יְדוֹ יוֹכֵל לְבוֹא לְתַכְלִית הַטּוֹב". יֵשׁ אַנְשִׁים שְׂכַל כֵּךְ נִחְשָׁךְ אֶצְלוֹ הִירָאָה וְהָאֵהָבָה, עַד אֶפִּילוֹ שֶׁהֵם מְגִיעִים לְצִדִּיק, יֵשׁ לָהֶם קוֹשִׁי, וְאֶפִּילוֹ רַק לְהִכַּנֵּס לְמוֹר תִּיקוֹן הַכִּלְלִי הֵם לֹא מְסוּגְלִים, מְרֻב שֶׁחִ"ו נִחְשָׁךְ אֶצְלוֹ הָאוֹר שֶׁל הַצְּדִיק, מָה הַסִּיבָה לְדַבֵּר זֶה? מְסַבֵּר רַבִּינוּ: "זֶה מִחֲמַת עֲכִירַת הַמַּעֲשִׂים וְכִסְלוֹת הַשְּׂכָל - שֶׁעַל יְדֵי מַעֲשִׂים רָעִים נִתְחַשָּׁף שְׂכָלוֹ בְּכִסְלוֹת, דְּהִינוּ דְּעוֹת נְפֻסוֹת וְחֻקֵּי נִכְרִיּוֹת... כִּי עַל יְדֵי מַעֲשִׂיהֶם הַרְעִים אִינוּ יְכוּלִים לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בְּכָל הַשְּׂכָל הַיְיָשִׁיב כִּי אִם לְהִרְעוֹ, וְעַל יְדֵי כִסְלוֹת הַשְּׂכָל, אִינוּ יְכוּלִים לִרְאֹת וְלְהִבִּין אוֹר הַצְּדִיק".

וּמָה הַתִּיקוֹן לְזֶה? אוֹמֵר רַבִּינוּ שֶׁזֶה עִ"ו תִּיקוֹן פֶּגַם תְּאוֹת אֲכִילָה. כְּלוּמֵר, כִּי מָה שְׁגוֹרֵם אֶת הַנְּקוּדָה שֶׁל 'כִּסְלוֹת הַשְּׂכָל', וְיִנְקֶת הַקְּלִיפּוֹת, שְׁמוֹנְעוֹת מֵהָאֲדָם לְהִרְגִישׁ יִרְאָה שָׁמַיִם וְאֵהָבָה הַשִּׁי"ת, וְשִׁיחֵיהָ נִחְשָׁךְ אֶצְלוֹ הָאוֹר שֶׁל הַצְּדִיק (אֲפִי כְּשֶׁנִּמְצָאִים אֶצְלוֹ הַצְּדִיק) זֶה בְּגַלְלֵי שֶׁהָאֲדָם נוֹפֵל לְתְּאוֹת אֲכִילָה - וְאִזּוֹ יוֹרֵד מִבְּמַדְרָגָה.

לְהִיזָהָר מְאוֹד מֵתְאוֹת אֲכִילָה בְּפֶתַח כְּשֶׁבָאִים אֶצְלוֹ הַצְּדִיק

יח. כְּמָה פַעְמִים הַזְכַּרְנוּ אֶת זֶה כְּשֶׁהִינוּ בְּאוֹמֵן, וְהַסְבַּרְנוּ שֶׁפַעֵם הַיָּא נִיסוּן גְּדוֹל בְּנִסְיָה לְאוֹמֵן, שֶׁלֹּא הַיָּא לְהֵם שׁוֹם דְּבַר, הַיָּא יִשְׁנִים עַל זַפֵּת, וְצָרִיךְ לְהִגִּיד תּוֹדָה אִם הַיָּא מִיטוֹת, וְאֶפִּילוֹ לְפָנֵי 20 / 30 שָׁנָה מִסְפָּרִים בְּאִיזָה דִּירוֹת יִשְׁנוֹת הַיָּא יִשְׁנִים בְּלִי תְנָאִים וְכו', וּמִי מְדַבֵּר עַל סְעוּדוֹת וְאֲרוּחוֹת גְּדוּלוֹת עִם בְּעִיָה שֶׁל תְּאוֹת אֲכִילָה. אֲבָל הַיָּא הַתְּהַפֵּךְ כָּל הַנִּיסוּן כִּי יֵשׁ עֲשִׂירוֹת גְּדוּלוֹת, (וּבְאֲמַת כָּל הַמְּצַב שֶׁל בְּרַסְלָב הַתְּהַפֵּךְ, כִּי רַבִּינוּ אָמַר: 'הַסְתַּכְלַתִי עַל אֲנָשִׁי שְׁלוֹמֵנוּ וְרֵאִיתִי שְׁרוּבֵם עֲנִיִּים, אֲמַנֵּם הַיָּא בְּיַנְיָהם כְּמָה עֲשִׂירִים בְּאֲמַצֵּעַ, אֲבָל כָּל זֶה הַיָּא עַד הַדּוֹר הַאֲחֵרוֹן, כִּי בְּדוֹר הַאֲחֵרוֹן הַעֲנִין שֶׁל רַבִּינוּ הַשְּׁתַנָּה לְהַיָּוִת בְּהַנְּהַגָה שֶׁל עֲשִׂירוֹת, פַּעַם הָאֲרַכְנוּ בּוֹה). וְהַיָּא יֵשׁ הַמוֹן שֶׁפַעֵם שֶׁלֹּא הַיָּא פַעַם לְאֲנָשִׁי שְׁלוֹמֵנוּ בְּאוֹמֵן. וְלְפָנֵי 30 שָׁנָה הַיָּא קֶשֶׁה מְאוֹד לְהַשִּׁיג סֵט שֶׁלם לְיִקוּטֵי הַלְבוּשׁ זֶה הַיָּא מְבַצֵּעַ, גַּם 'תִּיקוֹן הַכִּלְלִי' לֹא הַיָּא, כְּשֶׁהִיִּיתִי בְּחוֹר כְּמַעֲט לֹא רֵאִינוּ חוֹבֶרֶת עִם תִּיקוֹן הַכִּלְלִי, לֹא הַיָּא דְּבַר כּוֹה, הַיָּא אִיפֵה שֶׁאֲתָה רַק תִּלְךְ, בְּכָל בֵּית כְּנַסֵּת בְּכָל צִיּוֹן שֶׁל צִדִּיק, בְּכּוֹתֵל, בְּכָל מְקוֹם, יֵשׁ לְךָ כְּמָה שֶׁאֲתָה רּוֹצֵה.

הַיָּא לֹא הַיָּא מֵתְכּוֹפּוֹת. זֶה מְזַכֵּר לִי בְּסִיפּוֹרֵי מַעֲשִׂוֹת (מַעֲשֵׂה י) עַל הַצִּיפּוֹרִים הַכְּבֻדוֹת שֶׁהַיָּא עַל הַשִּׁיבּוֹלִים מְזַהֵב שְׁמִסְפָּר רַבִּינוּ, וְלִכֵּן שֶׁלְחוּ אֶת נִפְתָּלִי לְמַצְרַיִם.

אֲבָל הַיָּא שֶׁם אֶת חוֹשִׁים בֶּן דָן, (שֶׁהוּא הַיָּא חֶרֶשׁ וְאִילִם) וְהוּא רֵאָה בְּלֶאֱגֵן שֶׁם וְלֹא הַיָּא לְמָה, וְהוּא שֶׁאֵל (בְּשִׁפְתַי הַסִּימָנִים), מָה קָרָה לְמָה מֵתְעַכְבִּים לְקַבּוֹר אֶת יַעֲקֹב? וְהַסְבִּירוּ לוֹ שֶׁעֲשִׂוֹ הַרְשַׁע מְעַכְבֵּ. וְחוֹשִׁים לֹא יוֹדַע חֻקֵּי מוֹת, מִיֵּד לּוֹקַח מִקַּל וְנִתֵּן מִכָּה חוֹזְקָה בְּרֵאשׁוֹ שֶׁל עֲשִׂוֹ וְכִתּוּב שֶׁם בְּגַמ' בְּסוּטָה שֶׁמֵּהִמְכָּה הַחוֹזְקָה שֶׁלּוֹ נִשְׂרָו שְׁתֵּי עֵינָיו שֶׁל עֲשִׂוֹ עַל הַרְגָלִים שֶׁל יַעֲקֹב. וְעַל זֶה נִאֲמַר (תְּהִלִּים נח, יא): "וַיִּשְׁמַח צְדִיק בִּי חַיָּה נְקָם פְּעֻמּוֹ יִרְחֹץ בְּדָם הַרְשָׁע" (פַּעְמֵי הַסִּימָנִים). וְאוֹמֵר הַיָּא גַּמ' שִׁיעַקֵב פֶּתַח אֶת עֵינָיו וְחִיִּיךְ, דְּהִינוּ שְׁנִיתְנָה לְיַעֲקֹב חַיּוֹת כְּדִי שִׁירָאָה וְיִשְׁמַח לְרֵאוֹת אֶת הַנְּקָמָה מַעֲשִׂוֹ. וְרֵאוּם שֶׁגְּדוּלָה נְקָמָה בְּשַׁעֲתָה (בְּרַכּוֹת ג, ג), וְכִשְׁהַקְב"ה נּוֹקֵם בְּרַשְׁעִים, הוּא רּוֹצֵה לְשַׁמַּח אֶת הַצְּדִיק שִׁישְׁמַח בְּנְקָמָה בְּרַשְׁעִים. וְעִ"ו הַמְכָּה שֶׁל חוֹשִׁים, נְכַרְתָּ רֵאשׁוֹ שֶׁל עֲשִׂוֹ. בְּפִרְקֵי דְר' אֶלְעִיזָר (סוֹף פֶּרֶק ל"ט) כְּתוּב מְפּוֹרֵשׁ שֶׁחַתֵּךְ חוֹשִׁים אֶת רֵאשׁוֹ שֶׁל עֲשִׂוֹ בְּחֶרֶב, וְכָל הַמַּעֲשֵׂה הַזֶּה הַיָּא בְּמַעֲרַת הַמְּכַפְלָה, וְלִכֵּן נְקַבֵּר עַקֵּב עִם רֵאשׁוֹ שֶׁל עֲשִׂוֹ בְּמַעֲרַת הַמְּכַפְלָה.

מַעֲרַת הַמְּכַפְלָה שֶׁעַר הַגֵּן עֵדֵן

טו. מְבוֹאֵר בְּזוֹהַר פְּרַשְׁתִּי לְךָ לְךָ (ח"א דף פא:)) הַמִּיּוּחַד בְּמַעֲרַת הַמְּכַפְלָה, שְׂכַל אֲדָם כְּשֶׁהוּא נְפֻטָר, הוּא מְגִיעַ עוֹבֵר דֶּרֶךְ מַעֲרַת הַמְּכַפְלָה שֶׁהַיָּא הַפֶּתַח שֶׁל גֵּן עֵדֵן. וְכִתּוּב, כְּשֶׁאֲדָם נְפֻטָר פּוֹגֵשׁ אֶת אֲדָם הַרֵאשׁוֹן, הוּא אוֹמֵר לוֹ: שְׁבַגְלָלוֹ הוּא נְפֻטָר, מְכִיּוֹן שֶׁחֻטְאֵת בְּחֻטְאֵת עֵץ הַדַּעַת. וְעוֹנָה לוֹ אֲדָה"ר: אִנִּי חֻטְאֵתִי רַק חֻטְאֵת אֶחָד, אֲבָל בּוֹא תְרַאָה כְּמָה חֻטְאִים יֵשׁ לְךָ. וְהַנְּפֻטָר עוֹבֵר דֶּרֶךְ הָאֲבוֹת הַקְּדוּשִׁים, וְהֵם רּוֹאִים אִם הוּא זְכָאִי, אִזּוֹ הֵם פּוֹתְחִים לוֹ אֶת הַשַּׁעַר לְהִכַּנֵּס לְגֵן עֵדֵן, כִּי אֶחָד מִשְׁעָרֵי גֵן עֵדֵן נִמְצָא בְּמַעֲרַת הַמְּכַפְלָה. וְאִם לֹא הוּא נִדְחָה לְגִיהֵנָם. וְלִכֵּן כְּלִפֵּי עֲפָרוֹן, מַעֲרַת הַמְּכַפְלָה זֶה הַשַּׁעַר שֶׁל גִּיהֵנוֹם, וְכִשְׁבִּיל אֲבָרָהם זֶה הַשַּׁעַר שֶׁל גֵּן עֵדֵן. וְאֵף אֶחָד לֹא רּוֹצֵה לְקַחַת מִעֲפָרוֹן אֶת הַשְּׂדֵה, וְכִשְׁבָּא אֲבָרָהם וְרוֹצִים אֶת הַשְּׂדֵה, מִיֵּד עֲפָרוֹן רּוֹצֵה כְּבִיכּוֹל לְהַבִּיא לוֹ אֶת הַשְּׂדֵה וְאֶת הַמַּעֲרָה שְׂבָה וְהַכֵּל בַּחֲנִים, הַעֵיקַר לְהַתְּפַטֵּר מֵהַמְּקוֹם הַזֶּה.)

בְּגַמְרָא בְּעַרְכֵּי (דף כו:) יֵשׁ סוּגִיָה בְּעֵינֵי שֶׁל שְׂדֵה אַחוּזָה. שֶׁאִם אֲדָם מְקַדֵּשׁ אֶת הַשְּׂדֵה שֶׁלּוֹ לְהַקְדֵּשׁ, אִזּוֹ הַגְּבָאִים שֶׁל הַהַקְדָּשׁ מְחַפְּשִׁים לְמַכּוֹר אוֹתָהּ כְּדִי לְקַבֵּל אֶת שׁוּיָה. אֲבָל דְּבַר רֵאשׁוֹן מְצִיעִים לְמַכּוֹר אוֹתָהּ לְמַקְדִּישׁ בְּעַצְמוֹ. וְלִמָּה? מְכִיּוֹן שֶׁהַקְב"ה לֹא רּוֹצֵה שֶׁהַאֲחוּזָה שֶׁאֲדָם קִיבֵל בִּירוּשָׁה תְּעוֹבֵר לְאֲדָם אַחֵר, וְזֶה הַעֲנִין שֶׁל מְצוֹת יוֹבֵל. וְלִכֵּן גַּם גְּבָאִי הַהַקְדָּשׁ רּוֹצִים שֶׁהַשְּׂדֵה תְּחוֹזֵר לְאֲדָם שֶׁהִיתָה שֶׁלּוֹ, וְגַם אִם מִישֶׁהוּ אַחֵר גָּאֵל אוֹתָהּ, זֶה חוֹזֵר אֵלָיו בְּיוֹבֵל. וּמְסוֹפֵר שֶׁם בְּמִשְׁנָה, שֶׁהַיָּא אֲדָם אֶחָד שֶׁהַיָּא לוֹ שְׂדֵה מְאוֹד רַעָה, שֶׁלֹּא הַיָּא לוֹ דֶּרֶךְ אֵיךְ לְהַתְּפַטֵּר מֵהַשְּׂדֵה הַזֶּה, כִּי אֵף אֶחָד לֹא רּוֹצֵה לְקַנּוֹת אוֹתָהּ, מָה עֲשֵׂה? הַקְּדִישׁ אוֹתָהּ לְהַקְדֵּשׁ. וְכִשְׁבָּאוּ הַגְּבָאִים שֶׁל הַהַקְדָּשׁ, וְהַצִּיעוּ לוֹ אוֹתָהּ לְמַכִּירָה, וְאָמְרוּ לוֹ: 'כְּמָה אֲתָה מוֹכֵן לְשֶׁלֶם עֲלֶיהָ? אָמַר לָהֶם: אִיסָר. אָמְרוּ לוֹ: 'הַגִּיעַךְ', וּבְסוֹף הַפְּסִיד גַּם אִיסָר, וְגַם הַשְּׂדֵה חוֹזְרָה אֵלָיו.

כְּשֶׁנִּחְשָׁךְ אֶצְלוֹ אֲדָם אוֹר הַצְּדִיק גַּם הִירָאָה וְהָאֵהָבָה ה' נִחְשָׁכִים אֶצְלוֹ

טז. וְכַעַת נִקְשֵׁר אֶת הַעֲנִין הַזֶּה לְדַבְרֵי רַבִּינוּ בְּלִיקוּטֵי מוֹהֲרָ"ן (תּוֹרָה י"ז אוֹת ב') וְשֶׁם רַבִּינוּ מְבִיא אֶת הַזוֹהַר הַנִּלְבְּנִי בְּעֵינֵי עֲפָרוֹן, אוֹמֵר רַבִּינוּ "וַיִּשְׁנַחֲשֵׁף אֶצְלוֹ אֶחָד הִירָאָה וְהָאֵהָבָה, בְּבַחֲנִיַת (שְׁעָרָה ג, ג): "אֶלְבִּישׁ שְׁמִי קְדָרוֹת וְשִׁק אֲשִׁים כְּסוֹתָם", 'שְׁמִי' - זֶה בְּחִינַת אִשׁ וּמִים, הַיָּא 'יִרְאָה וְהָאֵהָבָה' נִתְלַבְּשִׁים בְּקְדָרוֹת וְנִחְשָׁכִים וְנִתְכַסִּים בְּשִׁק,

יזרוק ויחזור ויזרוק, לכן המשיכו את זה עם אבנים, עד שנפגמה קרן מהמזבח, ופסלו אותו. וכתוב שהביאו בול של מלח כדי להשלים את המזבח, ואומר שם רש"י, שזה רק היה ליופי כדי שלא יראה המזבח חסר, אבל היה אסור להקריב שום קרבן עד שיתקנו את המזבח, כי ברגע שחסר אפילו כחגירת ציפורן, המזבח פסול.

ואם השולחן הוא כמזבח, אז המאכלים שעל השולחן זה הקרבנות. ומי שאוכל על השולחן, הוא כאילו המזבח שאוכל את הקרבן, והאישה שמכינה את האוכל היא הכהן שמקריב על המזבח. ולכן כשאדם בא לשבת לאכול, הוא צריך לחשוב שעכשיו הוא אוכל אכילה של קרבן, וכמה חשוב שתהיה האכילה בקדושה, ובכוונה נכונה לכוון לתקן את הניצוצות שבמאכל, ולקבל שפע מהאותיות שנמצאות במאכל, ולכוון שאזכה שבזכות האוכל הזה שיהיה לי כח לעבודת השם לתורה ולתפילה, וכך אתה זוכה לקדש את כל האכילה שלך, ולהחשיב את האכילה שלך, כהקרבת קרבן על גבי המזבח.

כשב"ח נפטר הוא ניקה את הגיהנום

כא. הגאון מווילנא היה קדוש עליון, ובזמנו היה הרבה מקרים של 'דיבוקים', ובפרט בארצות אשכנז. ומה הסבה לכך? מי שגרם לזה היה הב"ח (הבית חדש על הטור) שהיה מקובל מאוד גדול, ויש גם כתבי הקבלה שלו, וכשהוא נפטר אז העבירו אותו דרך הגהינום (כמו שרבינו אומר בתורה רט"ו). גם ידוע דברי רבינו (בחי"מ מוהר"ן אות תר"ב) על רבי יוחנן בן זכאי שאמר שהוא לא יודע באיזה דרך מוליכים אותו, האם בדרך גן עדן או בדרך גיהנום, (כמובא בגמ' ברכות כח) שואל רבינו, וכי רבי יוחנן בן זכאי לא יודע אם מעבירים אותו דרך גן עדן או דרך גהינם, הרי בודאי שצדיק כזה מעבירים דרך גן עדן?

מסביר רבינו, שהוא לא ידע אם תהיה עבודת השם שלו להגיע ישר לגן עדן, או שהוא יצטרך לעבור דרך הגהינום בשביל ללקט שם נשמות, כי אחרי הכול, בשביל הצדיק זה צער לעבור דרך הגהינם, דרך כל הסירחון הזה, ואפילו שהוא מלקט נשמות. אבל יש שם שתי נוסחאות בדברים של רבינו. כי בחי"מ מוהר"ן בעצמו יש נוסחה אחרת שרבי יוחנן בן זכאי אומר, אני לא יודע באיזה דרך מוליכים אותי, האם דרך גן עדן וכו', כלומר, האם אני צדיק כל כך גדול, שאזכה שיעבירו אותי דרך הגהינום כדי ללקט את הנשמות? או אם אני פחות צדיק, ואז יעבירו אותי ישר לגן עדן, ולא אזכה ללקט נפשות מהגהינם. ואומר רבינו שלפי הפירוש העמוק הזה, זה ממש הפוך מהפשט הפשוט של הגמרא.

ונחזור אל הסיפור עם הב"ח, כשהב"ח נכנס לגיהנום הוא ממש רוקן אותו, והוציא משם נשמות של מאות שנים. ואז אחרי שהוציא אותן, לא ידעו מה יעשו איתם, להכניס אותך לגן עדן ודאי אי אפשר כי הם רשעים. ולכו אז באותו זמן במשך כמה דורות אחרי פטירת הב"ח, היה ריבוי של דיבוקים, כי היו הרבה נשמות שהן לא בגהינום, ולא בגן עדן, והם היו משוטטות, ורודפים אותם מלאכי חבלה, ולכן היו אז הרבה מאוד סיפורים של דיבוקים, והכל התחיל בזמן של אחרי פטירת הב"ח.

הסיפור בדיבור שבזמן הגר"א

כב. וגם בזמן הגר"א בוילנא היו כמה סיפורים כאלה. וגם שם היו כל מיני מקובלים שעשו פעולות עם שמות, ועשו שופרות וכו'. אבל היה איזה דיבוק אחד עקשן, ששום דבר לא עזר איתו, הוא לא רצה לצאת. ולא ידעו מה לעשות איתו, כי הוא מצער מאוד את האדם

בקיצור הענין של הצדיק רבינו הקדוש התפרסם מאוד, וזה כבר נהפך למצב של עשירות, אלא שגם הנסיונות, הם נסיונות של עשירות. אם פעם הניסיון להגיע אצל רבינו היה, שהיו תנאים גשמים מאוד קשים, היום הניסיון הוא הפוך, יש כאלה מלונות מפוארים, וכל מלון מציע לך פינוקים, ומתחרה עם השני בארוחות גורמה, ותמיד אנחנו אומרים את זה, ובפרט שעכשיו אנו עומדים לפני נסיעה, להתחזק בניסיון הקשה הזה בנסיעה לצדיק, כי כשאוכלים אוכלים, ואוכלים, הרבה יותר מהראוי, נחשך אצל האדם האור של הצדיק ח"ו, אפילו שאתה נמצא אצלו.

אם אדם נוסע להתפלל אצל הצדיק, והולך קודם ואוכל הרבה, ואח"כ הוא רוצה להיכנס אל הקודש פנימה, לציון של הצדיק, ואז הוא מרגיש – אני לא יכול להשתפך, ולא יכול להתפלל בכוונה, (ושלא לומר עם רגש ודמעות) יש ווארט יפה: למה תפילת נעילה היא הכי גבוהה ביום כיפור, והכי מרגשת שכולם מתפללים ברחמים ותחנונים? הסיבה היא מכיון שזה אחרי שכולם בצום יום שלם, אז כבר אתה יכול להתפלל, אבל הרי כשנמצאים בי"ב נדרים, לפעמים האדם אחרי שאכל כל כך הרבה, קשה לו להתפלל. ואח"כ הניסיון היום – הוא ניסיון של העושר.

הצדיק מאיר בעולמות העליונים אבל יותר בעולם הזה

יט. רבינו אומר: קְשֵׁנְחָשָׁן אור הצדיק שהוא מאיר בכל העולמות, מכל שפן בעולם הזה. רבינו מדגיש: 'אור הצדיק שמאיר בכל העולמות, מכל שכן בעולם הזה' – כי הייתי חושב אחרת, שאדרבה בכל העולמות מאיר אור של הצדיק, אבל בעולם הזה מרוב הסתר הצדיק לא מאיר, ולמה זה כל שכן. אלא שהביאור ברבינו הוא כך: הצדיק זה אור גדול, אבל יש כלל בגמרא בחולין (דף ס:) שאומרת "שרגא בטיהרא מאי אהני" (אור הנר ביום הוא לא מועיל), לכן בענין בדיקת חמץ שצריכה להיות לאור הנר – מצוותה הוא בלילה, כי אם תבדוק ביום לאור הנר, זה לא מאיר, ולעומת זאת בלילה אור הנר מאיר. ולכן בעולמות העליונים, אמנם אור הצדיק הוא גדול, אלא ששם יש הרבה אורות ויתכן שהאור של הצדיק לא יהיה ניכר מפני כל האורות שיש שם, ולכן מדגיש רבינו, שאם בעולמות עליונים אור הצדיק מאיר ולא אומרים שרגא בטיהרא וכו', כל שכן שבעולם הזה שהוא מאוד חשוך, שאפילו מעט מן האור של הצדיק דוחה הרבה מן החושך.

השולחן דומה למזבח כי מכפר כמזבח

כ. ממשך רבינו (אות ג): "והתקון לזה להכניע ולבטל כסילות השכל הוא על ידי בחינת 'מזבח', כי עקר יניקת הכסילות דהינום הקלפות הוא רק מבחינת מזבח, (זהר תרומה קל"ט), היינו בחינת 'אכילה' פי שלחנו של אדם מכפר במזבח". ע"כ. ואם כן צריך לתקן את ענין האכילה. כמובא בגמרא (ברכות נה) "פתח הכתוב במזבח וסיים בשולחן" ללמדך שכל זמן שביהמ"ק קיים, מזבח מכפר על ישראל, ועכשיו שלחנו של אדם מכפר עליו". השולחן מכפר כמו מזבח.

כתוב באר"י ז"ל שחשוב שיהיה שולחן מרובע ולא עגול, וחשוב שיהיו לו ארבע רגליים. והמקובלים יש להם כוונות בשולחן וכל פעם שיושבים לסעודה, הם עושים קודם כוונות שיש בצורה של השולחן, ולמה? כדי שזה יהיה דומה למזבח. אם נפגם הריבוע של המזבח כחגירת הציפורן + הוא פסול, כמו שלמדנו במסכת סוכה (דף מח:) שכשהעם זרקו את האתרוגים פגמו באבן במזבח, כתוב שהתחילו באתרוגים וסיימו באבנים, הרי לכל אחד יש רק אתרוג אחד, ואיך

ארוחה. ניתן דוגמה שקרתה לנו היום, יש פירה שאתה מרסק תפוחי אדמה אמיתיים, שלפי הספרדים מברכים 'בורא פרי אדמה' כמו שיטת מרן השו"ע, שפרי שנתמעך, אפילו שכבר לא רואים צורה של תפוח אדמה, זה נחשב שצורת הפרי עליו ומברך עליו 'האדמה'. (יש שנוהגים לברך 'שהכל'). אבל היום יש פירה אינסטנט, שזה שבבי תפוח אדמה, אפילו שזה נראה כמו פירה רגיל, מברכים עליו שהכול.

חשוב לדעת מה לברך על כל דבר. וזה גם חלק בשבירת תאוות האכילה, כי כשאתה מברך נכון ובכוונה את הברכה על המאכל, אתה מברר את הניצוץ הקדוש שיש במאכל, ואז האכילה היא בקדושה, כמו אכילת הקרבנות, אבל כשלא מברכים את הברכה מדויקת (שהכל פותר הכול...) לא מבררים את הניצוץ הקדושים שבמאכל.

וכמו כן למשל אבוקדו הרבה מתבלבלים לברך עליו 'אדמה' במקום 'העץ', ולהיפך על אננס הרבה טועים ומברכים עליו 'העץ' במקום 'האדמה', ולכן צריך להיות בקי בהלכות ברכות, ולדעת מה לברך על כל דבר ודבר. פעם היה סיפור עם הפריכות אורז, היום המנהג לברך 'אדמה', (כדין אורז שתפח שמברכים עליו 'אדמה', וזאת האמת). ויש נוהגים לברך שהכל (מכיון שנשתנה צורתו), ויש שסוברים לברך מזונות, (כי זה אורז). מה מברכים על פופקורן וכדו', ומברכים עליו אדמה בתחילה ונפשות בסוף. ולכן טוב שיש ספר קיצור של הלכות, לדעת מה מברכים על כל דבר.

כדי שיהיה השולחן כמו מזבח, ולדייק בברכות שמברכים על המזון, לברך ברכה ראשונה ואחרונה מילה במילה בכוונה, ויש ענין מאוד גדול להתחזק בברכות שמברכים, ולחלק את הברכה לשלושת חלקים: "ברוך אתה ה'" – "אלוקינו מלך העולם" – "שהכל נהיה בדברו". ואשרי מי שמברך את הברכות בקול, ומתרגל לדבר הזה, יש הרבה סיפורים של נסים ונפלאות שאנשים זכו לראות ע"י שהם התחזקו בענין של הברכות. כי כשאתה מברך ברכות כמו שצריך, האכילה שלך דומה לקרבן. ואז מתכפרים העוונות, כי הענין של קרבן זה לכפר על העוונות של האדם, וברגע שמתכפרים העוונות, אין לו שום נזק, שום פגע רע, והוא שמור. וזה ממש כמו פדיון נפש, שאכילת כזו היא כמו קרבנות. ולכן נתחזק בדברים האלה בעזרת השם, ה' יזכנו.

שבת שלום ומבורך עריכה: ליאור גבע

(מוקדש לע"נ צביה בת סאלם – צדוק בן צאלח – חיים בן מוסא ז"ל ת.נ.צ.ב.ה)
לעילוי נשמת אברהם פואד בן אילנה הלה ז"ל / ולעילוי נשמת: חממה בת סאלם ז"ל)

שנכנס אליו. בסוף איימו עליו, 'אנחנו ניקח אותך לגר'א מוילנא. ואז הוא אמר בפחד: מה שאתם רוצים אני יעשה, רק אל תיקחו אותי לגאון מוילנא. שאלו אותו: למה כ"כ פחדת מהגר'א? הרי הוא לא עושה סיגופים ותעניות הוא צדיק של 'נגלה'. ואז הדיבוק ענה בלשון הזו: "אוי לנו מאכילתו, כי אכילתו היא בקרבנות, והיא מכלה אותנו". כשהצדיק הגדול אוכל האכילה שלו היא בחינת "שולחנו של אדם – מזבח", וכל האכילה של הצדיק הגדול זה ממש כאכילת קרבן.

כיצד יקדש את אכילתו

כג. ולכן אדם יקדש מאוד את האכילה שלו, והקידוש הראשון של אכילה שמובא כאן (באות ג), אומר רבינו זה שלא לאכול כזולל וסובא. עוד מעט מגיעים לסיפור של עשיו והבכורה, עשיו אמר ליעקב (בראשית כה, ל): "הֲלֹעִיטְנִי נָא מִן הָאֲדָם הָאֲדָם הַזֶּה", ופירש"י: "אפתח פי ושפוך הרבה לתוכה, כמו ששנינו, אין אובסין את הגמל אבל מלעיטין אותו". עשיו אמר: אני יפתח את הפה ואתה תשפוך ותיצוק את כל הסיר החם לפה שלי. וזה נקרא הלעטה, כשאוכלים במהירות ובגרגרנות.

עוד דבר, לא לאכול כמות גדולה, אחת העצות שעוזרות לאדם להינצל מהענין של תאוות אכילה, זה ללעוס טוב ולאט את האוכל, (לא יותר מדי כמובן, כי זה לא דרך ארץ), אבל לא לאכול ביסים גדולים מדי, ולבלוע את האוכל כשהוא טחון היטב. (ודבר זה גם עוזר מאוד מבחינה בריאותית, ועוזר לירידה במשקל). מרן הרב עובדיה תמיד היה אומר שבן אדם הולך ל'בלע' – והכוונה כשאדם אוכל בלי ללעוס כמו שצריך, הוא 'מְבַלֵּעַ', וזה הענין של זולל וסובא. (ולעצרתו כל התרבות של אכילה בחוץ ובמסעדות מנגדת לענין קדושת האכילה, וכדאי יותר לאכול אוכל בבית, בקדושה ובטהרה לפי הכללים הנכונים). ולכן הנקודה הראשונה בתיקון האכילה, זה לא לאכול במהירות, ולא לאכול כמות גדולה, אלא לאכול בדרך ארץ ובקדושה. גם לא לדקדק יותר מדי בטעם של המאכלים, בפרט ביום חול, אלא לאכול מה שיש בלי תלונות.

לאכול בניקיון ושלא יתלכלכו הבגדים כמו הכהנים

כד. רבינו אמר שמלכים יכולים לשלוח את הבנים שלהם ללמוד אצלי מה זה צורה של אכילה עם נימוסים. אצל רבינו האכילה היתה בדרך ארץ גדול. קודם כל רבינו אכל רק בכלי כסף, גם ביום חול. (לא היו בעיות של חד פעמי כמו היום, אז יש הצעה פשוטה לאכול בכלי כסף...). ורבינו היה אוכל בעשירות, עם מפה בדרך ארץ גדול מאוד, ובניקיון מוקפד, אף פעם לא היה נופל אוכל ומלכלך את הבגדים, כי היה מקפיד על הניקיון של הבגדים. כשהאדם ניגש אפילו בחיצוניות לאכילה בדרך ארץ גדול, אז גם אכילה שלו נעשית קרבנות. כתוב בגמרא (פסחים סה:): שהכהנים אפילו שהיו שוחטים קרבנות, אם היה נוטף על הבגד הלבן שלהם טיפת דם, הוא פסול לעבודה. ואפילו שהכהנים היו עובדים במקדש, שוחטים זורקים את הדם, מנתחים את הבהמה, ולא היו מתלכלכים, (וזה פלא, כי בד"כ הבגדים של השוחטים והקצבים מאוד מטונפים), בבית המקדש, היית רואה כהנים עובדים עם כותנות לבנות מבריקות בלי טיפת דם, וזה דרך ארץ שצריך להיות בבית המקדש, הכול היה מסודר ומתוקתק ונקי כמו ארמון.

להקפיד מאוד על ברכות המדויקות של האוכל

כה. עוד נקודה מאוד חשובה, חשוב ללמוד הלכות ברכות כדי לדעת מה לברך על כל מאכל. וטוב שיש בבית ספר של 'כיצד מברכים' או ספר הלכות ברכות. תמיד יש שאלות שצעות תוך כדי